

"Ir šviesa, ir tiesa mūs žingsnius telydi!"

2010 liepa

VARPAS

LIETUVOS LAISVĖS KOVOTOJŲ SĄJUNGOS LEIDINYS

DURBĖS MŪŠIO **750** METŲ SUKAKTIS

V. Norkaus paveikslas

ŽALGIRIO MŪŠIO **600** METŲ SUKAKTIS

Č. Slanios graviūra

Sveikiname

LLKS ordinas
„UŽ TĖVYNĖS
LAISVĘ“

Nataliją Gudonytę
apdovanojimo
LLKS ordinu
„UŽ TĖVYNĖS
LAISVĘ“ proga

Feliksą Krasaviną
apdovanojimo
LLKS ordinu
„UŽ TĖVYNĖS
LAISVĘ“ proga

Povilą Zagrecką
85-mečio proga

Elvydą Čeplikienę
75-mečio proga

Juožą Girdzijauską
75-mečio proga

Aldoną
Žemaitytę-
Petrauskienę
65-mečio proga

Durbės mūšis

Durbės mūšis, žemaičių kariuomenės mūšis su Vokiečių ordino (VO) ir jo autonominės šakos Livonijos ordino (LO) kariuomene įvyko 1260 m. liepos 13 d. kuršių žemėje, prie Durbės ežero (dabartiniame Liepojos rajone, Latvijos Respublikoje). Pirmą kartą į LO karą su lietuviais tiesiogiai įsitraukė VO. Siekdamas apsaugoti savo pietines valdas, jis 1260 m. birželio 15 d. sudarė taikos ir pagalbos sutartį su Mazovijos (Mozūrijos) kunigaikščiu Zemovitu. Kariniu žygiu siekta bent iš dalies įgyvendinti strateginį tikslą – užgrobti Žemaitiją ir sujungti abiejų ordino dalių valdas, o tiesiogiai – išlaisvinti iš žemaičių blokados Karšuvos žemėje pastatytą vokiečių Georgenburgo pilį. Ordino kariuomenei talkino Švedijos karalaičio Karolio vadovaujami danų ir švedų daliniai, popiežiaus paskatinti įvairių kraštų kryžininkai, pavergti Prūsijos ir Livonijos vietiniai gyventojai, privalėję kariauti pavergtųjų pusėje. Manoma, kad LO (vadas – krašto magistras Burhardtas von Hornhausenas), VO (vadas ordino maršalas Heinrichas Botelis) ir jų talkininkai turėjo kelis tūkstančius, žemaičiai – 4000 karių. Jungtinei vokiečių

kariuomenei iš Klaipėdos žygiuojant Georgenburgo pilies link, žemaičiai netikėtai įsiveržė į LO valdomą Kuršą. Šiuo manevru jie supainiojo priešo planus ir privertė jį pasukti ginti Kuršo. Mūšiui prasidėjus, kuršiai iš LO kariuomenės pasitraukė, dalis jų puolė vokiečius iš užnugario. Ordino kariuomenės padėti silpnino jos dalių tarpusavio nesutarimai, vieno vado nebuvimas. Ėmė trauktis estai, panika apėmė ir vokiečius. Žemaičiai staigiai priešą apsupo, daugelį nukovė, persekiojo bėgančiuosius. Žuvo 150 ordino riterių ir daug karių, Burhardtas von Hornhausenas, Heinrichas Botelis, Karolis su daliniu. Durbės mūšis buvo didžiausias XIII ir XIV a. lietuvių laimėjimas per karus su VO. Jis parodė Žemaičių žemių konfederacijos jėgą. Po Durbės mūšio Baltijos šalyse pasikeitė politinė padėtis: LO iš Duobės (Livonijoje) ir Georgenburgo pilių išvedė savo įgulas, LO ir VO pavergtose žemėse sukilo kuršiai, Durbės mūšis sužlugdė VO bandymą greitai užgrobti Žemaitiją, iki XIII a. 8 deš. sustabdė jo veržimąsi į rytus. Tai leido sustiprėti Lietuvos valstybei.

Žalgirio mūšis

Žalgirio mūšis – 1410 m. liepos 15 d. vykęs mūšis tarp jungtinių Lietuvos ir Lenkijos pajėgų ir Kryžiuočių ordino, pasibaigęs pastarojo sutriuškinimu, po kurio jis nebeatsigavo.

Įvairūs šaltiniai vertina, kad pusantros paros trukusiame mūšyje dalyvavo 25 000–85 000 žmonių, o žuvo – 15 000–50 000. Lietuvių-lenkų pusėje dalyvavo samdytos totorių, moldavų, čekų pajėgos, kryžiuočius parėmė riteriai iš įvairių Vakarų Europos šalių.

Mūšis įvyko ordino teritorijoje į pietvakarius nuo

Olštyno, tarp Griunfeldo (klaidinančiai vadinamo Griunvaldu), Tanenbergo, Stablaukio ir Liudviksdorfo kaimelių (tuo metu - Prūsijoje, dabar - Lenkijos teritorijoje). Lenkų istoriografijoje šis mūšis minimas kaip Griunvaldo mūšis, lietuvių – Žalgirio mūšis, Vokietijoje ir Vakarų šalyse – Tanenbergo mūšis.

Žalgirio mūšis buvo nuo 1409 m. besitęsiančio konflikto tarp Ordino ir Lenkijos bei Lietuvos kulinacija. 1409 m. prieš Ordiną sukilo žemaičiai, kuriuos aktyviai parėmė Lietuvos didysis kunigaikštis Vytautas. Į konfliktą įsitraukė ir Lenkija. Didysis

Ordino magistras Ulrichas fon Jungingenas buvo priverstas paskelbti Lenkijai karą. 1410 m. gegužės mėn. Vytautas per Jogailą už 20 tūkst. kapų grašių pasamdė čekų karių, o savo kariuomenės maitinimui surengė medžioklę Baltvyžio girioje ir prisūdė statines mėsos. 1410 m. liepos pradžioje LDK kariuomenė prie Vyslos susijungė su Lenkijos kariuomene ir, susitarus, kad tuo metu žemaičiai puldinės ordino pilis (nukreipdami dėmesį), liepos 3 d. jungtinė kariuomenė nužygiavo Ordino sostinės link. Prieš juos išvyko kryžiuočių kariuomenė.

Nors lietuvių–lenkų jungtinė kariuomenė turėjo daugiau karių (51 lenkų ir 40 lietuvių vėliavų, daugiau kaip 50 000 karių, prieš 32 000 kryžiuočių – 52 vėliavas), kryžiuočiai savo ginkluote ir šarvais turėjo pranašumą. Kryžiuočiai turėjo apie 100 patrankų, lietuviai ir lenkai – 17.

Vokiečiams vadovavo magistras Ulricas fon Jungingenas, didysis maršalas Frydrichas fon Valenrodas, didysis vadas Kunas fon Lichtenšteinas ir aprūpinimo pajėgų maršalas Albrechtas fon Švarcenbergas.

Lietuvių kariuomenei pradėjus puolimą, vokiečiai metė didžiąją dalį savo pajėgų kovai su lietuviais – apie 24 vėliavos kairiajame sparne pasitiko lietuvius, o tik 12 palikta dešiniajame sparne priešais lenkus. Lietuvių lengvoji kavalerija staigiu išpuoliu nusiaubė kryžiuočių artilerijos pozicijas. Po maždaug valandos, didelių nuostolių patyrę lietuviai, ėmė trauktis, tik 3 Smolensko vėliavos, vadovaujamos Jogailos brolio Lengvenio Algirdaičio, pasiliko pridengti įsitraukusių į kovą lenkų šoną.

Pasak švedų mokslininko Sveno Ekdahlis, rašytiniai šaltiniai liudija, kad lietuvių atsitraukimas buvo iš anksto suplanuotas Vytauto manevras, kuriuo buvo išblaškyta besivejanti ordino kariuomenės dalis. Šią nuomonę patvirtina ir tas faktas, kad Vytautas dar gegužės mėnesį už 20 tūkst. kapų grašių per Jogailą pasamdė čekų karių, tarp kurių buvo ir Janas Žiška. Mūšio pradžioje čekai, stovėję už Lietuvių vėliavų, pasitraukė į miškelį, o Vytautui, po atsitraukimo manevro smogus į kryžiuočių užnugarį, atakavo iš kitos pusės. Tai atitinka išankstinį gudrų priešų gretų išblaškymo ir sinchroniškos baigiamosios atakos iš dviejų pusių planą. Įsitraukus lenkams, ordinas dar į kovą metė rezervines 16 vėliavų, tačiau rezervu pasinaudojo ir lenkai, tad jungtinė kariuomenė įgavo persvarą, kuri buvo išlaikyta iki mūšio galo.

Mūšyje žuvo ordino magistras, virš 200 riterių.

Po mūšio Lenkijos ir Lietuvos kariuomenė užėmė daugelį Prūsijos pilių ir pradėjo Marienburgo apgulti. Po dviejų mėnesių apgulties, Marienburgo paimti nepavykus, teko atsitraukti. Netrukus buvo prarastos ir prieš tai užimtos pilys. Gruodžio 9 d. abi pusės paskelbė paliaubas. 1411 m. vasario 1 d. tarp konflikto dalyvių buvo pasirašyta Torūnės taika, pagal kurią Žemaitija iki gyvos galvos užleista Vytautui, Lenkijai atiteko Dobrynė, Kryžiuočių ordinas Lenkijai ir Lietuvai sumokėjo šešių milijonų grašių kontribuciją.

Lietuviškų enciklopedijų duomenys

Siaubingieji 1944 metai Lietuvos vyrams

Dr. Nastazija Kairiūkštytė

Antrojo pasaulinio karo baigtis neužmirštama. Ji neužmirštama ir Lietuvai, kuriai jau 1944 m. su Raudonosios armijos (RA) įžengimu pasikeitė okupantas. Nuo šių okupantų Lietuvos gyventojai patyrė daug įvairių nuostolių. Ypač daug neteko jaunų vyrų dėl priverstinės mobilizacijos. Straipsnyje pateikiami 1944 m. Lietuvos vyrų mobilizacijos duomenys iš archyvų, kurie sovietmečiu buvo įslaptinti.

Vokiečių kariuomenė, nepajėgdama priešintis RA puolimams, buvo priversta nuolat trauktis. 1944 m. liepos pirmosiomis dienomis I-ojo Pabaltijo ir 3-ojo Baltarusijos frontų kariuomenių daliniai įžengė į Lietuvą. Pirmieji RA karius pamatė Rytų Lietuvos gyventojai. 1944 m. liepos 6 d. RA daliniai užėmė Adučių, Tverėčių, 7d. – Uteną, Švenčionis, 8 d. – Pa-

bradę, Švenčionėlius 12 d. – Trakus, 13 d. – Vilnių. RA žygiavo vis tolyn į Lietuvą. Iki rugsėjo 1 d. iš 23 Lietuvos apskričių ir 4 miestų buvo neužimtos Kretingos, Tauragės, Mažeikių, Telšių, Šakių apskritys, o iš dalies užimta Marijampolės, Vilkaviškio, Raseinių, Šiaulių ir Biržų apskričių teritorijos. Spalio 8 d. RA užėmė Telšius, 9 d. Smalininkus, 10 d. Šakius, Tauragę, Šilutę, Plungę, Palangą, 13 d. Skuodą, 17 d. Virbalį. Galima sakyti, 1944 m. beveik visa Lietuva buvo okupuota.

Sovietinėje spaudoje daug pokario metų įvykių, iš jų ir mobilizacija buvo aprašoma melagingai, net ir kai kurie archyviniai dokumentai klaidingi. Sovietiniai pareigūnai, ypač komunistai stengėsi lietuvių tautos gyvenimą parodyti teigiamai, smerkdami tuos, kurie nepritarė jų melui, tikrovės iškraipymams. Vienas iš tokių veikėjų, komunistas Feliksas Bieliauskas knygoje „Liaudies žygdarbis nemirtingas“ paskleidė nemažai melo apie 1944 m. vyrų karinę mobilizaci-

ją. Joje rašoma: „1944 m. rugpjūčio 1 d., paskelbus Lietuvos TSR karinio komisaro Jono Soblio įsakymą dėl 1909–1926 m. gimusių karo prievolinkų mobilizacijos, į miestų bei apskričių karinių komisariatų šaukimo punktus pradėjo masiškai rinktis ne tik patrauktieji karo prievolinkai, bet ir daugybė savanorių“. Tačiau realybė buvo visai kitokia. Žinoma, buvo atvejų, kai nekurie asmenys savanoriškai tapo raudonarmiečiais, tačiau dauguma vyrų priešinosi. Vieni jų klastoję dokumentuose gimimo metus, kiti – žalojosi fiziškai (apsidegindavo kojas, žalodavo akis ir t.t.), tretieji – atsisakydavo imti kvietimus į naujų ginkluotųjų komandų, dar kiti – slapstydavosi, priešinosi ginklu ir t.t.

Nors 1944 m. liepos 23 d. LSSR karinis komisaras Jonas Soblys pasirašė slapta, pirmąją slapta įsakymą dėl mobilizacijos, tačiau jau anksčiau I-ojo Pabaltijo ir 3-ojo Baltarusijos fronto kariuomenės vadovybės vykdė užimtuose Lietuvos vietovėse vyrų mobilizaciją. Iki liepos 30 d. 3-ojo Baltarusijos konvojinės kariuomenės karinės apygardos nurodymu vyko mobilizacija. Buvo siekiama mobilizuoti iš Vilniaus miesto ir Vilniaus bei Švenčionių apskričių daugiau kaip 6,0 tūkst. vyrų. Liepos 30 d. pavyko išvežti į Minsko surinkimo-skirstymo punktą apie 1,6 tūkst. vyrų. Tačiau J. Soblys pranešė, kad liepos 26 d. (kituose dokumentuose liepos 27d.) pradėta vyrų, gimusiųjų 1899–1909 metais, mobilizacija.

J. Soblio nurodymu liepos 27 d. Vilniaus mieste, Vilniaus, Trakų, liepos 28 d. Alytaus, Utenos apskrityse mobilizaciją vykdė šių miestų ir apskričių kariniai komisariatai. Iki liepos 30 d. mobilizuota daugiau kaip 4,0 tūkst. vyrų, iš jų kai kurie atleisti dėl sveikatos, darbo bei palikti laikinai atsargon. Vyrai mobilizacijai priešinosi. Antai liepos 28 dieną Švenčionių apskrityje į punktus privalėjo atvykti 800 vyrų, o atvyko 63, panašiai buvo ir Utenos apskrityje. 1944 m. liepos 30 d. respublikinis karinis komisaras J. Soblys, pateikdamas žinias LKP(b) pirmajam sekretoriui A. Sniečkui, LSSR LKT pirmininkui M. Gedvilui, NKVD komisarui J. Bartašiūnui ir NKGB komisarui A. Guzevičiui nurodo, kad mobilizaciją sužlugdė kenkėjiška agitacija ir siūlo išplėsti agitacinę-propagandinę darbą tarp gyventojų, o valsčiuose, kaimuose, kur nevyksta vyrai į surinkimo punktus, raudonarmiečių, milicijos ginkluotiems būriams reikia „šukuoti“ kaimus ir priverstinu būdu konvojumi atvesdinti vyrus į punktus, o vyrus, besislapstančius miškuose, prilyginti dezertyrams ir taikyti pačias griežčiausias priemones.

1944 m. rugpjūčio 1d. J. Soblys išleido antrąjį visiškai slapta įsakymą, kuriame pakeitė 1944 m. liepos 23 d. įsakymą. Jame rašo: „Atsižvelgiant į Lietuvos SSR ypatingas politines sąlygas ir pirmomis mobilizacijos

dienomis mobilizuojamųjų politines nuotaikas, nuo rugpjūčio 1d. gauti nurodymai mobilizuoti vyrus tik iki 35 metų, t.y. nuo 1926 m. gimimo iki 1909 metų imtinai“. Tačiau netrukus gimusieji 1895–1926 m. vyrai privalėjo registruotis.

Mobilizacijai spartinti rugpjūčio 1 d. LKP(b) CK ir LSSR LKT priėmė nutarimą, kuriuo skelbė miestų, apskričių VK pirmininkų ir LKP(b) miestų, apskričių partijos pirmųjų sekretorių asmenišką atsakomybę už mobilizacijos eigą ir reikalavo šiam darbui panaudoti visą partinį ir sovietinį aktyvą. Nutarime nurodoma, kad vyrų mobilizacija skelbiama viešai, įteikinėjami mobilizuojamiesiems šaukimo lapeliai.

Rugpjūtyje vyrų mobilizacija apėmė naujas apskritis. Nuo rugpjūčio 8 d. ji pradėta vykdyti Panevėžio, Šiaulių miestuose, Panevėžio, Šiaulių, Ukmergės, Zarasų apskrityse, nuo rugpjūčio 10 d. Kauno mieste ir apskrityje, nuo rugpjūčio 13 d. Rokiškio, rugpjūčio 15 d. Marijampolės apskrityse. Numatyta mobilizuoti 100, 4 tūkst. vyrų. Vėliau šis skaičius vis didintas. Spalio mėnesį buvo numatyta, kad atvyktų į punktus 165,5 tūkst. vyrų. Spalio mėnesį mobilizacija buvo vykdoma iš visų, išskyrus Kretingos, Mažeikių, Raseinių, Telšių, Tauragės apskritis ir Klaipėdos kraštą.

1944 m. rugpjūčio 20 d. J. Soblys skundėsi, kad, nepaisant naujai priimtų priemonių, poveikis mobilizacijai buvo menkas. Antai net kelios dešimtys sovietinių aktyvistų 2 kartus vyko į Utenos apskritį, bet po jų agitacijos padėtis nepasikeitė. Jis vėl siūlė NKVD, NKGB vesti kuo griežčiausią kovą prieš vengiančius mobilizacijos vyrus. 1944 m. rugpjūčio 30 d. J. Soblys rašė, kad mobilizacija vyksta įtemptai. Rugpjūčio mėnesį pagal nurodymą privalėjo atvykti 91,9 tūkst. vyrų, atvyko 55,9 tūkst., iš jų priimta į RA, 23,1 tūkst., t.y. 41,4 proc., likusieji atleisti dėl darbo ir sveikatos. (Tenka pastebėti, kad įvairiuose dokumentuose skaičiai apie mobilizaciją dažnai nėra tapatūs).

LKP (b) CK, LSSR LKT, NKVD, NKGB komisarams J. Soblys nuolat teikdavo žinių apie rugpjūčio mėnesio vyrų mobilizaciją atskirose apskrityse. Jų pateikdavo ir apkomo sekretoriai. Pateikiame J. Soblio kai kurių žinių apie apskritis. Zarasų apskrityje itin mažai vyrų atvyksta į punktus. Nuo mobilizacijos

Sovietiniai rekrūtai

slapstosi ginkluoti vyrai miškuose, pas gyventojus. Karinio komisariato darbuotojai susilaukia nuolatinų grasinimų. Utenos apskrityje, iš gavusių šaukimus vyrų, atvyko tik 31 proc. I-ojo Pabaltijo fronto karinio prokuroro nurodymu vyrai, čia pakartotinai gavusieji šaukimus ir neatvykstantys į punktus, bus suimami ir perduoti karinio tribunolo teismui. Šio fronto karinės tarybos nutarimu į apskritį pasiųsti pasienio kariuomenės daliniai ieškoti besislapstančių miškuose vyrų. J. Soblys teigė, kad apskrityje yra organizacija, siekianti sužlugdyti vyrų mobilizaciją, kuri dar neišaiškinta. Organizacija veikė, platino tarp gyventojų lapelius arba lipidė prie medžių, pastatų, ragindama vyrus nestoti į RA. Viename iš tokių lapelių 1944 08 12 d. rašoma: „Lietuviai! Nuo seno mūsų senoliai ir prosenoliai buvo tremiami į šaltąjį Sibirą. Nori ir mus ten ištremti, kad paliktą Lietuvą bejėgę. Artinasi mūsų laisvė. Laukiame iš Anglijos savo vyriausybės ir tik tada su ginklu rankose ištumsime priešą. Už laisvą ir nepriklausomą Lietuvą!“. Pasirašė Laisvės kovotojų frontas. Kitame lapelyje ragina neiti vyrams į armiją, nes mobilizacija savanoriška. Apie Ukmergės apskritį J. Soblys pranešė, kad yra kaimų, kuriuose vyrai atsisako karo prievolinių registracijos, sakydami, kad lietuviai nenori tarnauti kariuomenėje ir kad greitai ateis anglai ir Lietuva bus laisva. Susikūrusios banditų grupės grasina gyventojams dėl mobilizacijos. Įvyko susišaudymų, jų metu užmušta žmonių. Kauno apskrityje į susitikimus su agitatoriais ateina tik seniai ir vaikai, o mobilizuojamojo amžiaus vyrai slapstosi miškuose. Apskrityje nuplėšomi viešose vietose iškabinti apie mobilizaciją skelbimai. Alytaus apskrityje mobilizacija lėta. Susirinkę moterys, senukai agitatoriams pareiškė, kad „mes jūsų agitaciją žinome ir kiek mus beagituotumėte, mūsų vyrai į jūsų armiją neis ir įspėjame susirinkimų daugiau nerengti“. Rugpjūčio mėnesį šioje apskrityje atvyko tik 24 proc. šaukiamųjų vyrų. Todėl I-ojo Pabaltijo fronto karinės tarybos spėdimu pasiųsti pasienio kariuomenės daliniai, kad „šukuotų“ miškus ir suimtų besislapstančiuosius. Kėdainių apskrityje per rugpjūtį į punktus atvyko apie 44 proc. visų šaukiamųjų vyrų, tačiau joje yra valsčių, į kurių punktus neatvyksta nei vienas vyras. Krakių valsčiaus gyventojas Petras Ambrazas su žmona pareiškė, kad tegul sušaudo mus savo žemėje, bet į Raudonąją armiją mūsų vaikai neis. Yra ir daugiau priešiška nusiteikusių gyventojų. (Išvardintos jų pavardės). Grinkiškio valsčiuje į surinkimo punktą nepasirodė nei vienas iš šaukiamųjų. Atsiskiusieji paimti šaukimo lapelius perduoti NKVD. Iš Seinų (Lazdijų) apskrities pranešta, kad mobilizacija visai sužlugdyta: rugpjūčio 30 d. privalėjo atvykti į punktą 170 žmonių, atvyko 4. Priežastis – nenoras

tarnauti RA. Pokalbiuose su agitatoriais vyrai pareiškė: „Vokiečiai neėmė, o kodėl turim tarnauti sovietams. Tegul rusai kovoja prieš vokiečius. Mes nežinome ir negirdėjome, kokia pas mus Lietuvos tarybų vyriausybė. Kodėl mus šaukia rusų karininkai, o ne mūsų karininkai“. Panašias žinias J. Soblys pateikė ir iš kitų apskričių.

Vėlesniais mėnesiais irgi nelengvai vyko mobilizacija, nors vis daugiau atsirasdavo valdžios partijos nutarimų, kurių vykdymas skatino plėsti agitaciją, represijas prieš mobilizuojamuosius, kartu stiprėjo ir vyrų priešinimasis. Rugsėjo 22 d. Lazdijų apkomo sekretorius į LKP(b) CK rašė: „Kai jiems (žmonėms) pradėdi aiškinti, kad dabar tarnausią ne okupantui, o ginsią savo kraštą, tai jie atsako, kad nėra jokio skirtumo. Pirma mus buvo okupavę vokiečiai, dabar – rusai. Toks vaizdas susidaro todėl, kad kariniame komisariate, NKVD, NKGB visur dirba rusai, tarnautojų lietuvių labai mažai“. Iš tikrųjų, tai buvo realios tiesos sekretoriaus išsakymas, nes atvykėliai ne tik užėmė svarbius valdžioje postus, bet nemažai jų, ypač NKVD, rodė net neapykantą mūsų vyrams ir jie tokiems okupantams nenorėjo tarnauti. Švenčionių apskrityje rugsėjo 1–7 dienomis neatvyko nei vienas šaukiamojo amžiaus vyras į punktą ir tik NKVD sugaudė 93 vyrus, kai kurie jų vežant bandė pabėgti, tačiau pavyko tik vienam. Rokiškio apskrityje rugsėjo 15 d. vien iš 5 valsčių 753 vyrams pateikti šaukimai, tačiau juos paėmė 451, iš kurių į surinkimo punktą atvyko 76, o likusieji pareiškė, kad geriau eis į mišką negu į RA. 1944 m. rugsėjo 5 d. Zarasų apskrities miškuose slapstėsi apie 1000 vyrų, nenorinčių tarnauti RA.

VKP(b) sekretoriui Malenkovui A. Sniečkus apie mobilizacijos eigą iki 1944 m. rugsėjo 15 d. pranešė, kad į punktus atvyko 83,9 tūkst. vyrų, iš kurių 36,1 nukreipti į RA dalinius ir nurodė, kad mobilizacija vyksta įtemptai ir kai kuriuose miestuose ir apskrityse, nes į punktus pasirodo tik 30–35 proc. šaukiamųjų vyrų. Guodėsi, kad Ukmergės apskr. Siesikų valsč. 100 ginkluotų vyrų užpuolė sovietinius pareigūnus ir kariškius, atvykusius tikrinti šaukiamojo amžiaus vyrų. Įvyko susišaudymas, kurio metu žuvo 4 atvykėliai, todėl stiprina jėgas prieš besipriešinančius, padidinant NKVD pasieniečių skaičių.

Nors stiprėjo represijos, vėlesnė vyrų mobilizacija vyko nepatenkinamai. Spalio 22 d. LKP(b) CK karinio skyriaus vedėjui iš Utenos apkomo karinio skyriaus vedėjas pranešė: „Vyrų mobilizacija vyksta gaudymo formoje. Valymą praveda NKVD kariuomenė ir milicija. Gaudymo rezultatai vidutiniški. Į komisariatą atvyksta po 20–30 į parą (tik po durtuvu). Valsčiuose susidarė naujos šaukimo komisijos. Nors per seniūnus pranešta šaukiamojo amžiaus

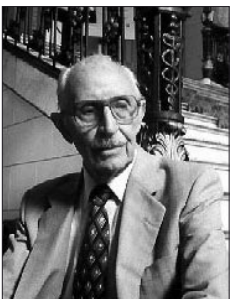
vyrams atvykti į jas, bet į jas neatėjo nei vienas vyras, be to, vyrai bėga iš surinkimo punktų, nors juose pravedami pasikalbėjimai ir informuojama apie fronte padėtį, bėgimas nesiliauja“. Taip guodėsi šio apkomo karinio skyriaus vedėjas Marganavičius, atsiprašydamas: „Dovanokit, kad lietuviškai rašau, rusiškai silpnai moku“. Šios apskrities sugauti vyrai, pas kuriuos buvo rasta ginklų, buvo perduodami NKVD. Taigi jų likimas nuspręstas: lageriai arba fronto priešakinės linijos baudžiamajam būry. Iš Rokiškio apskrities sužinota, kad lapkričio 15 d. joje surinkta 2,5 tūkst. vyrų, iš jų 1,1 tūkst. pasiūsta į RA. Dauguma šaukiamųjų slepiasi miškuose. Rokiškio apskritį tikrinę LKP(b)CK instruktoriai nurodė, kad į karinį komisariatą atvyksta vyrai išimtinai sulaikyti represinių organų ir nurodo, kad lapkričio iš 14 į 15 d., pravedant Panemunėlio valsčiuje gaudymą (ablavą), suimti 58 šaukiamojo amžiaus vyrai. Lapkričio 17 d. buvo užpultas Rokiškio kalėjimas. Susišaudymo metu pavyko kaliniams išsilaivinti, išskyrus 6 žuvusius. Žuvo ir NKVD 4 kareiviai. Kėdainių apkomo karinis komisaras lapkričio 20 d. nurodė, kad apskrityje mobilizuota 6,2 tūkst. vyrų. Juos paskirstė: 3,4 tūkst. į RA, 258 atleisti dėl svei-

katos, 286-pabėgo iš punktų bei kelyje vežant į paskirstymo punktą Vilniuje. Daugumą šios apskrities mobilizuotų vyrų sudarė NKVD sugaudytieji, kurių dalis išvežta į lagerius. Duomenys pateikti tik iš kai kurių apskričių, bet priešinimasis mobilizacijai buvo apėmęs visą Lietuvą.

1944 m. mobilizuotųjų vyrų skaičių įvairūs šaltiniai nurodo nevienodą. Todėl tik apytikriai galima teigti, kad į RA buvo mobilizuota apie 100 tūkst. Lietuvos vyrų. 1944 m. vyrų mobilizacija buvo prievartinė, nes vyrų didžiuma buvo NKVD ir kitų jų pagalbininkų sugautieji. Vien 1944 m. liepą–gruodį NKVD surengė daugiau kaip 630 didelių gaudynių. Per jas sugavo 53 tūkst. vyrų. Be to, kiekvienoje apskrityje gaudynių metu miškuose, namuose, laukuose NKVD aukomis tapo 2,4 tūkst. nužudytų vyrų. Aukos šaukėsi keršto. Ir ne vienas tėvas, brolis, sūnus ginklavosi ir ėjo keršyti. 1944 m. prasidėjęs pasipriešinimo karas tęsėsi apie dešimtmetį ir pareikalavo iš tautos daug aukų.

Šiandien gyvename laisvoje Lietuvoje, ant kurios aukuro sudėtos aukos įpareigoja mus, ne tik saugoti laisvę, bet dorai, sąžiningai dirbti, kad toji laisvė būtų tvirta ir nesugriauinama.

Ryšių su Lenkija lygtis

Vilius Bražėnas

Ko jau ko, bet negerovių pasaulyje niekad netrūksta. Štai ką tik baigėme trijų dienų valstybinį gedulą dėl kaimyninę Lenkiją ištikusios neįtikėtinai nelaimės. Dabar jau galima ramiau, be užuojautos ašarų, pakalbėti apie gedulo metu kilusius klausimus.

Pirmiausiai reikėtų nepamiršti, kad istorijoje ir šiandienos pasaulyje plačiau besižvalgantis žmogus neturi leisti nei džiaugsmo nei liūdesio ašaromis praskiesti jo visuomenines smegenis. Tai galioja ypač valdžios žmonių ir viešąją nuomonę formuojančioms galvoms. Manding, Lenkijos tragedijos reikšmės Lietuvai, vertinimas trijų dienų valstybiniu gedulu buvo atliktas matuojant kreivoku istoriniu masteliu. Taip atrodo atsisukus į asmeniškai pergyventus istorijos metus ir šiandien žvelgiant į tuščią plotą, kuriame turėtų stovėti ant daugelio ramsčių pakeltas LAISVĖS KOVŲ paminklas mūsų pačių Didvyriams ir Didmoterėms. Priedu, šis gedulas iškėlė klausimą: ar nereikėtų mūsų daugiamečių „katynių“ ir okupantų žudikiškų „avarijų“ aukas pagerbti vienos dienos valstybiniu gedulu metuose?

Todėl, kai įsijungiame į svetimą gedulą, būtina į tokio įsijungimo istorinio vertinimo lygtį pirmiau-

siai įterpti istorinius „žinomuosius“, paženklinant juos „+“ ar „-“ ženklais. Pirmiausiai šiemet neįmanoma neatsigręžti į tokį stambų „žinomąjį“, kaip Žalgirio mūšį. Prie to skaitytojai neleistų pamiršti Suvalkų Sutarties, želigovskijados ir ultimatumo „gerų kaimyninių santykių“ atstatymui. Tam tiko liaudies išminties gabalėlis: „Per gvoltą bučiuojant dvasia smird“.

Generolo Plechavičiaus Vietinės Rinktinės „plechavičiukai“ ko gero pasidomėtų, ar lygtin telpa „Armija Krajova“? Tai duoda progą įsiterpti su pašaline mintimi, netiesiogiai susijusia su tema. Jau būtų metas vietoje „Vilniaus kraštas“ naudoti „Vilnija“, kaip Suvalkija, Aukštaitija ar Dzūkija. Terminas „Vilniaus Kraštas“, dėl slaviško „kraj“ vertinio, savyje turi istorinį kartėlį. Turint mintyje rusenanti radikalų separatizmą, gali sukelti problemas ateityje.

Aišku, jog malonu girdėti Lietuvoje besilankančių užsieniečių vadovų, tarp jų ir lenkų, komplimentus Lietuvos sostinei Vilniui: „Vilniuje jaučiuosi kaip namie“. Tačiau istorikai gal galėtų tą posakį prisegti ir Muravjovui ir Želigovskiui. Nežinia, ar šių dienų komplimentų autoriai nekalba, anot Amerikos indėnų, „skeltu liežuviau“.

Girdime teiginių, jog ši didi Lenkijos nelaimė suartins ją su kaimyne ir „strateginiu partneriu“ Lietuva. Tuo tektų tik džiaugtis. Tai, be abejo, palengvintų pa-

tirti, ar lenkų mums statomi reikalavimai dėl raidyno ir lenkiškai rašomų gatvių pavadinimų taikomi tolygiai ir kitose valstybėse? Kai kuriose jų lenkų yra daugiau, negu Lietuvoje. Ar lenkai už raidyno jų pasuose „teisę“ kovoja ir kitoms tautinėms mažumoms Lietuvoje, ar siekia išimties tik sau, pažeminant kitas mažumas?

Panašaus aiškumo reikalauja ir „lenko korta“. Ar ji tolygiai naudojama visur ES valstybėse ir, aišku, Afrikoje, Azijoje, Pietų Amerikoje ir JAV?

Grįžtant prie katastrofos ir Katynės, aišku, kad įvykių vertinimą veikia asmeninės pažintys. Juk LR vadovai bendravo draugiškai diplomatinuose reikaluose su katastrofoje žuvusiais Lenkijos vadovais. Buvo bendrų interesų derinimo ne tik ES politikoje. Būta Lietuvai naudingų sutarimų, apie kuriuos viešai nekalbama. Tad LR vadovus daug giliau paveikė jų kolegų lenkų žūtis prie Katynės, negu daugumą LR piliečių. Tuo būdu tai palietė ir mane. Kai du sąmokslininkai – naciai ir sovietai sutriuškino didvyriškai kovojusių lenkų gynybą, lenkų kariai traukėsi į Lietuvą. Jiems internuoti ir Lietuvos suverenitetą apsaugoti buvo paskelbta mobilizacija. Kaip mobilizuotas atsargos karininkas su lenkais susidūriau

Kėdainiuose ir vėliau Žagarėje, kur daug jų buvo apgyvendinta.

Todėl Katynė man buvo asmeniškai opus klausimas. Atsidūręs JAV, stipriai remdavau spaudoje ir politiniuose susibūrimuose JAV lenkų pastangas skelbti kruviną tiesą.

Šiuo metu į lenkų ir lietuvių bendravimo vertinimo lygtį su nemažais plusais turėtų būti įterpti „žinomieji“, kaip Mažeikių Nafta (ne Maskvos rankose) ir JAV (pagaliau) Lenkijos teritorijoje išdėstomos gynybinės „Patriot“ priešraketinės JAV raketos. Tai negali nesustiprinti saugumo jausmo raketų pašonėje esantiems lietuviams. Ypač priedu prie Šiaulių oro uoste tupinčių NATO naikintuvų eskadrilių.

Tačiau nepamirština, kad visada tautoms gresia dvasinė ir ekonominė invazija. Ypač iš save aukštinančių ir kitus žeminančių kaimynų. Neužsimerkti na prieš tokią galimybę ir Lietuvos su Lenkija santykiuose šiandienėje Europoje. Ypač akivaizdoje dažno lenkų keliamo įtartino šurmulio, į kurį per daug nuolankiai atsiliepia šių dienų „lenkomanai“. Laimei, apie tai gan aiškiai kalba gražus būrys patriotizmo fronto autoritetų.

Į Veprių bažnyčią kvies naujas varpas

Loreta Ežerskytė

Per Sekminių atleidų iškilmes Veprių Švč. Mergelės Marijos Rožinio bažnyčios šventoriuje buvo pašventintas naujas varpas. Jis atkeliavo iš Lenkijos, Tacišovo varpų liejyklos. Varpą parapijai dovanojo vepriškiai Gražina Genovaitė Šaulienė ir Romas Petras Šaulys, prie jo atstatymo prisidėjo kiti geradarijai. Pasak mecenato, aukojant didžiausias jo noras buvo, kad naujasis varpas savo dūžiais į Veprių bažnyčią sukviestų kuo daugiau tikinčiųjų ir jie susimąstytų apie tikrąsias gyvenimo vertybes.

Kai XX amžiaus pirmame dešimtmetyje buvo pastatyta mūrinė Veprių bažnyčia, iškilo ir maždaug 40 metrų aukščio varpinė su trimis varpais. Tačiau jiems savo dūžiais kviesti tikinčiuosius į šv. Mišias, apylinkei pranešti apie iškeliavusius Amžinybėn buvo lemta iki 1944-ųjų vasaros. Liepos mėnesį, nepaisydami prie bažnyčios susirinkusių vepriškių maldavimų, fašistai susprogdino varpinę. Sudužo ir visi trys varpai. Parapijiečiai surinko duženas, jas sulipdė ir perkėlė į bažnyčią. Ši relikvija, primenanti Antrojo pasaulinio karo baisumus, Veprių bažnyčioje saugoma iki šiol.

Daugiau kaip du dešimtmečius Vepriuose gy-

venantis R. P. Šaulys pasakojo, kad kelerius metus brandino idėją atstatyti per karą sudaužytus visus tris bažnyčios varpus. Visuomeninės organizacijos „SOS Vepriuose“ vadovas ilgai domėjosi, kur ir kaip galėtų įgyvendinti savo sumanymą, ieškojo rėmėjų. Deja, įgyvendinti idėją nebuvo taip paprasta.

„Vaikščioti ištiesta ranka, prašant prisidėti prie varpų atstatymo, teko ilgai ir kantriai. Susitikau su daugybe žmonių, bendravau su įvairių organizacijų vadovais, atstovais. Pagalbos kreipiausi net į aukščiausius šalies vadovus. Neslėpsiu – ne visi suprato mano užmojus, kartais teko išgirsti ir įžeidžiančių žodžių. Tačiau buvau nusiteikęs ryžtingai – varpai Vepriuose turi būti!“ – sakė R. P. Šaulys.

Šiais metais Veprių bažnyčia mini šimto metų jubiliejų. R. P. Šaulys puoselėjo viltį, kad ta proga šventoriuje suskambės visi trys varpai. Tačiau geriems norams išsipildyti nebuvo lemta. Kol kas pavyko nuolieti ir šventoriuje pastatyti tik vieną varpą.

„Tikiu, kad mano sumanymas, kad ir vėliau, vis tik bus įgyvendintas. Tuo labiau, kad keli mecenatai jau davė žodį skirti lėšų likusiems dviems varpams“, – optimizmo nepraranda R. P. Šaulys.

Pažįstami R. P. Šaulį suvedė su Vilniuje gyvenančiu Lenkijos miestelyje Tacišove esančios varpų liejyklos atstovu. Buvo nuspręsta pirmąjį varpą užsakyti būtent šioje, prieš du šimtmečius įsteigtoje,

liejykloje, priklausančioje garsiai liejimų Felčinskių dinastijai.

Tacišovo liejyklą 1808 metais įsteigė Mykolas Felčinskis. Dabar įmonei vadovauja šios dinastijos šeštos kartos atstovas Zbignevas Felčinskis. Per metus čia pagaminama apie 60 varpų. Tacišovo varpai skamba ne tik Lenkijoje, bet ir už jos ribų – Vokietijoje, Baltarusijoje, Austrijoje, Ukrainoje, Lietuvoje, net Peru, Egipte, Toge.

Felčinskių liejykloje varpai liejami pagal seną tradicinį būdą, naudojant protėvių patirtį. Iš pradžių rankomis iš molio padaroma forma. Ji užkasama į liejimo duobę, užliejama variu ir alavu. Praėjus 24 valandoms, molinė forma atkasama ir sudaužoma. Tuomet prasideda šlifavimo procesas. Tai ilgiausias ir sunkiausias darbas. Kuo geriau jis bus atliktas, tuo labiau varpas blizgės. Specialistai teigia, kad varpų liejimui labai svarbu tiksliai sumaišyti varį ir alavą, nes nuo to priklauso varpo skambesys. Be to, svarbu palaikyti tinkamą lydinio temperatūrą pilant jį į formą. Rezonanso skaidrumui ir trukmei reikšmės turi net oro drėgmė. Pagrindinį varpo kokybės parametą liejikai vadina pagausmiu, t. y. rezonanso trukmę, kuri skaičiuojama nuo dūžio šerdimi iki gausmo išnykimo.

Vepriškis pasakojo, kad 220 kilogramų sveriantis varpas buvo pagamintas beveik per tris mėnesius. Pagrindinė medžiaga – bronza: vario ir alavo lydinys.

R. P. Šaulys, įgyvendindamas savo sumanytą projektą, sulaukė nemažos bendraminčių ir geradarių paramos. Kad varpas galėtų skambėti, reikėjo pa-

Prie varpo centre Z. Zinkevičius, R. Zinkevičienė, R. P. Šaulys

ruošti metalinės konstrukcijos projektą, ją pagaminti, nudažyti, atlikti kitus darbus.

Jis dėkingas jo projektą lėšomis parėmusiems Seimo nariui Rimantui Dagiui, žemės ūkio ministrui Kazimierui Starkevičiui, akademiko Zigmo Zinkevičiaus šeimai, Zenonui Varžgaliui, Janinai ir Juozui Galiauskams, Stasiui Gentviliui, Jonui Ženteliui, Steponui Jankeliūnui, Vytautui Pakėnui, Valdui Mikalajūnui, Žanetai Šaulytei ir Konstantinui Rogovcovui. Taip pat padėkos žodžius jis taria Veprių seniūnei Dalei Urbonienei, gėlininkams Violetai ir Rimandai Olisevičiams, Algirdui Dabrickui, Vytautui Krikštoniui, Jonui Šalkauskui ir visiems kitiems, kurie darbu, pastangomis, patarimais prisidėjo prie projekto įgyvendinimo.

Ukmergės rajono laikraštis
Gimtoji ŽEMĖ

Dvasios – vardai ir veidai

Algimantas Zolubas

Daugelis pagal marksistinių mokymų buržuazija tebelaiiko stambius žemvaldžius, pramonininkus, verslininkus, prekybininkus. Tačiau ne turtas, o turto kaupimo tikslas bei jo panaudojimo būdas, pati buržuazinė dvasia nusako priklausomybę buržuazijai.

Komunistinė ideologija, skelbusi ir vykdžiusi kovą su buržuazija, iš tikrųjų ją naikino kaip turtinį luomą, tačiau buržuazinės dvasios ne tik nenaikino, bet ją puoselėjo, laikė siektinu idealu.

Komunizmo – rojaus žemėje – ideologija, skelbianči hedonistinę bei utilitarinę nuostatas „iš kiekvieno – pagal sugebėjimus, kiekvienam – pagal poreikius“ ir buvo pats tikriausias buržuazinės dvasios įkūnijimo siekis. O ir kelio į komunizmą etapo – socializmo – kilmė yra buržuazinė, nes buržuazija ir socialisto dva-

sia ta pati, tik pastarojo požiūris į turto perskirstymą kitoks.

Trys dvasinės struktūros

Knygoje „Buržuazijos žlugimas“ (Kaunas, 1940) mūsų filosofas Antanas Maceina išskyrė tris Europos kultūros idėjas, apie kurias telkiasi gyvenimas: buržuazinę, prometėjišką ir krikščionišką. Buržuazija, prometėjizmas ir krikščionybė yra amžini dvasios tipai, dvasinės struktūros. Kiekvienas žmogus savo viduje esąs drauge buržuazija, prometėjas ir krikščionis. Mat žmogus yra šios tikrovės, šios žemės, šio pasaulio padaras, todėl jame byloja **Žemės dvasia**. Bet žmogus yra ir laisvas padaras, kūrėjas, jis jaučiasi esąs Žmogus aukščiausias ir kilniausias šio žodžio prasme, todėl jame kalba **Žmogaus (Prometėjo) dvasia**. Sukurtas pagal Dievo paveikslą ir panašumą, susietas su pirmąja Priežastimi, žmogus turi **Dievo dvasią**. Taigi, kaip teigia A. Maceina, „ateina laikas, kada žmogus savo viduje turi tapti arba buržuazija, arba

prometėju, arba krikščionimi. Tai yra gilių dramų ir konfliktų metas. Bet jis yra neišvengiamas. Žmogus turi apsispręsti, kas jame viešpataus: Žemės dvasia, Žmogaus dvasia ar Dievo dvasia“. Pagal vidinį apsisprendimą ir nusiteikimą klostosi išorinis žmogaus gyvenimas, gyvenimo stilius. Jei gyvenimo stilius iš individualios sferos pereina į visuomeninę, jis įgauna istorinį pavidalą.

Nepažinęs bolševizmo iš arčiau, A. Maceina jame įžvelgė prometėjizmo pradus, tačiau, kaip parodė patirtis, bolševizmas žmogų nužmogino iki darbinio gyvulio. Krikščioniškojo gyvenimo stilius, kaip istorinis pavidalas, regis, taip pat stumiamas iš Europos gyvensenos. Tai liudija ir Europos Sąjungos konstitucijos projektas, kuriame nebeminima krikščioniška Europos valstybių kilmė. Įsigali buržuazinis gyvenimo stilius. Postkomunistinėje erdvėje, kurioje marksistinės ideologijos sudedamoji dalis buvo ateizmas, kurioje krikščioniškai ir prometėjiškai dvasiai nebuvo vietos, buržuazinė dvasia įsisiautėjo taip, kad jos sutramdymas jau šaukėsi revoliucijos. Kas gi ta, regis, nemaištinga, tingi, tačiau, pasirodo, grėsminga dvasia?

Buržuazija

Pagrindinis buržuazijos dvasios požymis yra jos trauka žemyn. Jai šis laikas vertesnis už amžinybę („čia ir dabar“), ši žemė brangesnė už rojų. Buržua neneigia to, kas yra aukščiau, tačiau tiems dalykams neturi potraukio, kilti aukščiau jis nenori ir nesistenčia (kilimas susijęs su pastangomis, nepatogumais, kartais kančia). Buržua gyvena slėnyje, lygumoje, todėl nepakenčia nieko, kas bandytų jį nuo šios žemės atitraukti, jis gyvena tuo, kas yra, o ne tuo, kas turėtų būti. Į kūrybą ir veiklą buržua yra stumiamas reikalo, naudos. Buržuazinė kultūra neturi idėjos, jos skiriamasis bruožas – praktiškumas.

Pastovus gyvenimas šioje tikrovėje yra būdingas buržuazinės dvasios bruožas. Ta tikrovė, aplinka sudaryta iš gyvybės ir medžiagos, todėl buržua myli tik kūną ir tai, kas žemiška. Ši meilė nevienoda, nes ją skatina skirtingi motyvai. Buržua, labiau linkstančiam į kūną, meilę žadina hedonistinis (malonumai) motyvas, o linkstančiam į medžiaginį pasaulį utilitarinis (praktiškumas) motyvas. Pirmasis siekia malonumo, antrasis – naudos. Visur: ir moksle, ir mene, ir religijoje – hedonistinis buržua ieško malonumo, o utilitarinis – naudos.

Du buržua tipai

Hedonistinis buržua įsigyvena savame kūne, kuris jam tampa tikra tėvyne. Kūno reikalai, aistros jam tokios svarbios, kad jos tarsi susilieja su dvasine sritimi. Kūnas, žinoma, reikalauja, kad žmogus valgytų, kad būtų palaikomos fizinės galios, sveikata. Žmogus valgydamas jaučia malonumą. Hedonistiniam buržua malonumas yra svarbesnis už objektyvią

valgymo priežastį. Hedonistinio buržua vertybių skalė susideda iš malonumo ir nemalonumo, todėl laimė jam nesuvokiama. Kadangi jo siekiai grindžiami ne kolektyviniu, o individualiu principu, jam rūpi ne tauta, ne valstybė, o jis pats, jo kūnas. Jis priešinas kūno varžymams, normoms, nesirūpina kūno ateitimi, išsivystymu, jis be skrupulų tenkina žemiausias aistras, kad tik pasiektų malonumą. Jis stengiasi neperšalti, neperšlapti, nekvėpuoti blogu oru, gyventi gerame bute, rengtis patogiais drabužiais tik todėl, kad nepatirtų nemalonumo.

Utilitarinis buržua yra artimas hedonistiniam, tačiau hedonistinį buržua charakterizuoja pojūtis, o utilitarinį – protas, nors jiedu siekia to paties – patenkinti save, savo norus, reikalus. Utilitarinio buržua vertinimo skalė: naudingumas-nenaudingumas, kurie suvokiami protu, o ne pojūčiais. Utilitarinis buržua yra taupus: jis taupo sveikatą, jėgas, laiką ir pinigus, kad kuo daugiau turėtų. Šis taupumas psichologiškai ir moraliai skiriasi nuo to, kurį vadiname taupumo dorybe, kai taupoma geram reikalui, kilniam tikslui. Buržuazinis taupumas yra šykštumo rūšis, charakteringas kiekio meilei – krūvai turtų, maišui pinigų. Utilitarinio buržua tikslas – pelnas; dingus pelnui, dingsta gyvenimo prasmė.

Vardai ir veidai

Sako, šuneliui davus gražų vardą, jis tampa geresnis. Tačiau vis vien jis šuneliu išlieka, katinėliu nepavirsta. Lietuvoje komunistų partija nulipo nuo SSKP platformos, atsidalino nuo jos, pasivadino LKP, vėliau LDDP, LSDP, tačiau turinys-veidas išliko, nes visose valstybinėse institucijose išliko partinė nomenklatūra, kurios gyvenimo stilius buvo grynai buržuazinis. Atgavus nepriklausomybę, teisę į privačią nuosavybę, komunistinė buržuazija, sovietmečiu dar maskuotai gyvenusi komunizme, atsiskleidė kaip nuožmi grobuonė, išnaudotoja, savo hedonistinių ir utilitarinių poreikių tenkintoja.

Buržuazinė dvasia užvaldė, deja, ne tik nomenklatūrą, bet ir buvusius baudžiauninkus mieste ir kaime. Gyvenusi nepriteklėje, neturėdama to, ką turi Vakarų visuomenė, liaudis panoro staiga praturtėti, gyventi vakarietiškai, todėl nusekė paskui nomenklatūrą arba, panirusi į Vakarų civilizacijos ir kultūros atmatas, kvaišinėsi tariamais malonumais. O ir daugumą dabartinių elgetų, valkatų, vagišių bei plėšikautojų galima priskirti prie hedonistinių buržua, nes jų veikla – elgetystė, vagystės, socialinės paramos bei labdaros paieška, o malonu-

Buržua

mai – tinginystė, girtuoklystė.

Buržuazinė dvasia užvaldė spaudą, radiją, televiziją. Ją liudija idėjų stoka, gyvenimo tikrųjų vertybių niekinimas bei pamainymas civilizacijos atmatomis, interesais vietoj idealų, aistra vietoj meilės, „sveiku protu“ vietoj išminties, buities reikaliukais vietoj būties dalykų, etikos pamainymu viešu cinizmu ir chamizmu. Žmogų tai žeidžia, todėl dažnas traukiasi iš snobų minios, užsidaro savyje, netenka vienos didžiausių vertybių – bendravimo.

Kalbant apie valdžioje esančių partijų veidus ir vardus, nenutolsime nuo tiesos, jei tarsime, kad skiriasi jų vardai, o veidai – su nedidelėmis išimtimis tapatūs; nuėmus vardus-kaukes, pamatysime buržuazinį veidą. Tikėtis iš jų paskatų ir paramos visuomenei keistis, augti – bergždžias reikalas. Vilčių teikia neabejinga inteligentija, Bažnyčia, visuomeninės organizacijos, kurios gali tapti galingu atoveikiu buržuazinės dvasios įsigalėjimui, užkarda jos para-

zitavimui bei įsitvirtinimui valdžioje, ypač per rinkimus. Sąžiningų valstybės vadovų priedermė – tokias organizacijas skatinti, palaikyti.

Negalima tikėtis, kad mūsų visuomenę staiga prasmelks krikščioniškoji ar prometėjiškoji dvasia, kad ji staiga atmes buržuazinę dvasią. Įtikėti, priimti krikščionišką dvasią reikia ne tik žmogaus pastangų, bet ir Dievo malonės. Tačiau tapti prometėju – žmogaus galia ir valia paremtas virsmas. Lietuvių tauta nuo seno buvo darbšti ir kūrybinga, tik per sovietmetį ištižo, nes ją žlugdė komunistinė ideologija, jos buržuazinė dvasia, todėl galimybės neprarastos.

Nepriklausomybės stebuklas suteikė progą keltis ir kilti iš daubų bei slėnių, kopti į aukštumas, vaduotis iš įsišaknijusios Žemės dvasios viršenybės, susigražinti Dievo ir Žmogaus dvasią. Tai ir būtų abstrakčiai įvardijamo dvasingumo tikroji išraiška, su kuriuo tauta turi eiti į tikrą prisikėlimą ir atgimimą, naują būtį ir deramą buitį.

LLKS Žinios

Gegužės 30 d., sekmadienį Vilniuje Lazdynų mikrorajone įvyko Lazdynų Šv. Jono Bosko bažnyčios konsekracija. Bažnyčia pastatyta pagal architektą Vytauto Čekanausko projektą.

Birželio 5 d. Nemunaitėje (Alytaus r.) vyko iškilmingas Dainavos apygardos partizanų priesaikos priėmimo 65-ųjų metų minėjimas. Renginį organizavo Alytaus rajono savivaldybė, Krašto apsaugos savanorių pajėgos, Lietuvos Nepriklausomybės gynimo Sausio 13-osios Brolija, globėja Seimo narė Aukšutė Ramanauskaitė-Skokauskienė. Buvo aukojamos šv. Mišios Nemunaičio Švč. Mergelės Marijos Gimimo bažnyčioje, įvyko iškilmingas minėjimas Priesaikos priėmimo vietoje, prie Nemunaičio pranciškonų vienuolyno. Buvo daug svečių iš Vilniaus, Kauno, Alytaus, politikų, kunigų, karių, moksleivių.

Birželio 11 d. Seimo rūmuose vyko X-asis Taišeto lagerių (Ozerlago, Taišetlago, Angarlago ir Bratsko) buvusių politinių kalinių suvažiavimas. Paminėtas suvažiavimų dvidešimtmetis, pristatytos knygos „Naikintos, bet nugalėtos kartos kelias“ ir „Pūtėme prieš vėją“ III dalis.

Birželio 13 d. Lietuvos Sąjūdis kartu su Nevyriausybinų organizacijų, padedančių stiprinti Lietuvos valstybės gynybinius pajėgumus koordinacine taryba, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių bendrija organizavo sovietinės okupacijos ir Lietuvos vals-

**Dėl rezistentės, laisvės kovų dalyvės
Elenos Terleckienės
mirties nuoširdžiai užjaučiame jos vyrą
Antaną Terlecką, vaikus ir artimuosius.**

VARPAS

Leistas politkalinių sovietinės koncentracijos stovylose: 1955 m. Vorkutoje ir 1957 m. Intoje, nuo 1975 m. iki 1989 m. – pogrindyje Lietuvoje. Atkurtas 1996 m. vasario mėn. **Leidėjai** Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga, SL 22 09, ISSN 1648-0244.

Adresas: Architektų g. 14-60, tel. 244-46-19

Architektų g. 8-4, tel. 244-21-57. LT-04210 Vilnius.

Redaguoja redakcinė kolegija. Bendradarbiams honoraras nemokamas. Straipsnių turinys nebūtinai turi sutapti su redakcijos nuomone, straipsniai ir nuotraukos nekomentuojami ir negražinami.

189-ojo „Varpo“ numerio redaktorius – Algimantas Zolubas
Skaitykite „VARPA“ internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=6381

Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga (kodas 191913666)

Atsiskaitomoji sąskaita AB Bankas Swedbank, AB;

Sąskaita Nr. LT62 7300 0100 0249 2325

Išleido ir spausdino „Baltijos kopija“. Kareivių g. 13 b, Vilnius.
Tiražas 800 vnt.

Aukos VARPUI

Už aukas „Varpui“ dėkojame:

Europarlamentarei Radvilei Morkūnaitei, esmingai rėmusiai šio numerio išleidimą, A. Zalatoriūtei – 20 Lt.

R. P. Šauliui – 50 Lt, J. Miliušienei – 20 Lt, M. Šironienei –

60 Lt, A. Valeikienei – 20 Lt, Z. Jankauskui – 20 Lt,

V. L. Mileškai – 50 Lt (pervedimas), V. Lpėnienei (Reškutėnai) – 20 Lt, V. Varkalai – 50 Lt, L. Pipirienė – 20 Lt,

R. Čeburniui – (pervedimas) 50 Lt, J. Kojelienei – 10 Lt,

J. Fišui – 20 Lt, I. Virketienei – 50 Lt, V. Masikonui – 10 Lt,

A. Valeikienei – 30 Lt, M. Janėnaitei – 10 Lt,

V. Kriščiūnui – 40 Kanados dolerių (čekis), V. Stonienei –

50 Lt, A. Čypaitei – 40 Lt.

Dėkojame už pervestus 2 proc. nuo pajamų mokesčio.

Už nuotraukas dėkojame: Jonui Puodžiui, Romui Eidukevičiui, Vytautui Šaukliui, Edvardui Burokui, Jonui Česnavičiui

tybės piliečių genocido pradžios 70-čio paminėjimą. Lietuvos Sąjūdžio būstinėje vyko paroda „Tai neturi pasikartoti“, Vilniaus Arkikatedroje bazilikoje aukotos mišios „Už Tautą ir Tėvynę“, po eisenos nuo Katedros iki Lukiškių aikštės vyko mitingas.

Birželio 14 d. – paroda „Smurto kronika“ Tuskulėnų memorialiniame komplekse, Genocido aukų muziejaus lankymas, Valstybinės vėliavos pakėlimas Nepriklausomybės aikštėje, Atminimo valanda prie Naujosios Vilnios geležinkelio stoties memorialo bei Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro kiemelyje, Varėnos rajone paminėtos pirmosios 40-ųjų sovietinės invazijos į Lietuvą aukos, anuometinės Pasienio policijos pareigūno Aleksandro Barausko, 70-osios žūties metinės. Alytaus baro VI rajono Ūtos sargybos viršininko vyr. policininko A. Barausko gyvybę užpuolikai nutraukė 1940

m. birželio 15 d. Aleksandras Barauskas palaidotas Perlojos bažnyčios šventoriuje, jo žūties vietoje Ūtos kaime pastatytas atminimo ženklas.

Birželio 15 d. – filmų apie sovietų okupaciją ir tremtį rodymas Seimo parodų galerijoje, Lietuvos okupacijos 70-mečio ir Gedulo ir vilties dienos minėjimas Seimo Kovo 11-osios salėje. Šiai dienai skirtos šv. Mišios bei renginiai vyko Lietuvos miestuose ir rajonuose.

Birželio 15 d. Vilniuje Užupyje atidarytas Tibeto skveras. Renginyje dalyvavo Dalai Lamos XIV atstovas Šiaurės Europos, Lenkijos ir Baltijos šalims.

Birželio 16 d. Seimo Kovo 11-osios salėje vyko tarptautinė konferencija „1940 m. Baltijos šalyse: geležinė uždanga nusileidžia“, skirta Baltijos šalių 1940-ųjų okupacijai ir aneksijai atminti.

Tęstinis sąrašas

asmenų, kuriems pripažintas rezistentų teisinis statusas.

Vadovaujantis Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisijos 2010 m. gegužės 19 d. posėdžio protokolo Nr. 2PD-198 išvadomis ir Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro generalinės direktorės 2010 m. gegužės 28 d. įsakymu Nr. IV-86 yra pripažintas **Kario savanorio** teisinis statusas šiems pasipriešinimo okupacijai (rezistencijos) dalyviams:

Antanui Gustaičiui, gim. 1897 m. Marijampolės apskr. Kvietkiškės vlsč., (**po mirties**), 1940 m. birželio 15 d. ėjusiam Lietuvos Respublikos tikrąją karo tarnybą brigados generolo laipsniu ir Karo aviacijos viršininko pareigose; aviacijos inžinieriui-konstruktoriui ir bandytojui; vienam iš 1941 m. birželio 22-28 d. ginkluoto sukilimo rengimo vadovų (antisovietinio centro Lietuvoje organizatoriui), pirmosios sovietinės okupacijos (1940 – 1941 m.) metu suimtam, įkalintam, nuteistam mirties bausme. Mirties bausmė įvykdyta 1941 m. spalio 16 d. Kario laipsnis – brigados generolas.

Jonui Jablonskiui, gim. 1906 m. Vilniaus m., (**po mirties**), vienam iš 1941 m. birželio 22-28 d. ginkluoto sukilimo rengimo pradinės stadijos vadovaujančių asmenų, dalyvavusiam antisovietinio centro sukilimui rengti organizavime, pirmosios sovietinės okupacijos (1940 – 1941 m.) metu suimtam, įkalintam, sušaudytam 1941 m. birželio 26 d.

Vadovaujantis Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisijos 2010 m. gegužės 19 d. posėdžio protokolo Nr. 2PD-198 išvadomis ir Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro generalinės direktorės 2010 m. gegužės 28 d. įsakymu Nr. IV-86 yra pripažintas **Laisvės kovų dalyvio** teisinis statusas šiems neginkluoto pasipriešinimo okupacijai (rezistencijos) dalyviams:

Marijonai Bučinskienei-Jončaitėi, gim. 1930 m. Tauragės apskr. Aukštupių k., Kęstučio apygardos

Rambyno būrio partizanų rėmėjai.

Marijonai Jakučionienei-Kazarskaitei, gim. 1908 m. Purviniškių k., (**po mirties**), Tauro apygardos Birutės rinktinės Dariaus ir Girėno tėvūnijos partizanų rėmėjai.

Juozui Jakučioniui, gim. 1903 m. Kauno apskr. Stainaičių k., (**po mirties**), Tauro apygardos Birutės rinktinės Dariaus ir Girėno tėvūnijos partizanų rėmėjai.

Napoleonui Kalibatui, gim. 1929 m. Ukmergės apskr. Kavarsko vlsč., Didžiosios Kovos apygardos Patašomo būrio partizanų rėmėjai.

Jonui Aleksandrui Kriaučiūnui, gim. 1898 m. Kauno apskr. Zapyškio vlsč., (**po mirties**), Žaibo būrio partizanų ryšininkui ir rėmėjai.

Ievai Kriaučiūnienei-Sadauskaitei, gim. 1906 m. Kauno apskr. Rumšiškės vlsč., (**po mirties**), Žaibo būrio partizanų rėmėjai.

Kun. **Lionginui Kunevičiui**, gim. 1932 m. Alytaus m., (**po mirties**), pagrindinio spaudos leidėjui ir bendradarbiui, pagrindinio leidinio „Aušra“ redaktoriui.

Joanai Marijai Kurklinskienei-Kunevičiūtei, gim. 1930 m. Alytaus m., pagrindinio spaudos platin-tojai.

Agotai Naujalienei-Valasinavičiūtei, gim. 1932 m. Alytaus apskr. Varėnos vlsč., Nemuno, Genio būrių partizanų ryšininkei ir rėmėjai, slap. Eglė.

Aleksandrui Plechavičiui, gim. 1897 m. Mažeikių apskr. Židikų vlsč., (**po mirties**), Lietuvos Respublikos atsargos pulkininkui.

Vandai Šešelgienei-Stumbrytei, gim. 1929 m. Rokiškio apskr. Pandėlio vlsč., Algimanto apygardos Dėdės, Bermonto būrių partizanų rėmėjai, slap. Vestalė.

Vytautui Trunca (Truncei), gim. 1910 m. JAV, (**po mirties**), buvusiam sukarintos organizacijos nariui.

Stasei Urbonienei-Godisaitei, gim. 1923 m. Utenos apskr. Molėtų vlsč., Vytauto apygardos Garso, Liepos būrių partizanų rėmėjai, slap. Bėglė.

Gegužės 30 d. konsekruota Šv. Jono Bosko bažnyčia Vilniuje

Dainavos apygardos partizanų priesaikos 65-ųjų metinių minėjimas Nemunaityje

Tremties minėjimas prie lapteviečių jurtos Rumšiškėse

Lietuvai tragiškų sukačių minėjimo Vilniuje akimirkos

